

FEDERATIUNEA

Diurnalul politic, literar, comercial și economic.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a și Dominec'a.

Locuini'a Redactorului:
și
Cancelari'a Redacțiunii:
e în
Strat'a Morariloru Nr. 13.

Berisorile nefrancate nu se vor
primi decât numai de la corespon-
dintii regulari și „Federatiunii“
Articlii tramisi și nepublicati se
vor arde.

Pretulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 3 fl. v. a.
Pre șase lune . . . 6 fl. „ „
Pre anulu întregu . 12 fl. „ „

Pentru Romanii:
Pre an. întregu 40 Lei n. = 16 fl. v. a.
„ 6 lune 20 „ = 8 „ „
„ 3 — 10 „ = 4 „ „

Pentru Insertiani:
10 cr. de linia, și 30 cr. taps'a tim-
brale pentru fiecare care publicati-
une separatu. In Loculu deschis
20 cr. de linia
Unu esemplariu costă 10 cr.

Transilvani'a.

Fagarasiu, in ²²/₁ 1869.

Eri tienti comitetulu districtuale o siediinta estra-ordinaria. Obiectulu discutiunii era alegerea comisiunii centrali pentru alegerile dietali. De ora-ce inse de la siediinta d'in urma pana la acest'a so-sise mai multe egi, intre cari si legea de uniune si nationalitati, asie mai antaiu se publica aceste legi si in legatura cu eles cetesce apoi provocarea ministeriului de interne pentru alegerile la dieta.

Contr'a acestora se scola intrepidulu aoperatoriu alu causei nationale Vicariulu J. Antoneli si vorbesce astu-feliu, catu (Testulu barbatescei vorbiri lu vomu impartesi in nr. v. Red.) Ungurasi cari erau de facia ori catu de sforsatori, para ca li-a tornatu apa ferbinte pre capu. Ei aretau nevrendu, ca sunt petrushi de nedreptatea, de injuria ce se face romanilor cu nesce legi atatu de asupritorie, atatu de contrarie spiritului tempului, atatu de nesocoteite. Se incercara unulu-doi se le aperi, inse era-si nevrendu le condamnara ei insi-si, dicundu, ca nici ei nu sunt multiamiti cu tote dispusetiunile lor.

Dupa ace'a se scola J. C. Dragosianulu si luandu de nou la falanga aceste legi, precum si intrega procedura maghiariloru facia cu romanii si specialminte facia cu Transilvani'a si romanii transilvani, sustiene motivele vicariului J. Antoneli in o cuventare nu numai drastica si energica dara si romanesc semnta, alu carei resumatu este urmatoriu:

Legile aduse de diet'a d'in Pest'a sunt nu numai asupritorie in modulu celu mai mare, sunt nu numai pline de tendintie si mediloce desnationalisatorie, si ele nu numai ca au despoiatu pe romani si de drepturile ce le-au castigatu chiar' sub celu mai rigidu absolutismu si i-au aruncatu de nou in starea ante 1848, dar' totu odata aceste legi au nebagatu in sema progresele si spiritulu tempului si au nimicitu seu inadusitu drepturile cele mai sacre, inalienabili ale omului: de a-se folosi de limb'a cu care a nascutu.

Dice mai incolo, ca ungerii au demonstratu priu aceste in modulu celu mai evidentu, ca tote promisiunile lor sunt vorbe suflata in vantu, pre cari romanii nu au se mai puna absolutu nici odata nici macaru celu mai micu pondu.

Daci resulta de sine, ca romanii sunt nu numai obligati d'in detoria catra mam'a, catra natiunea lor, dar' sunt si in dreptu a nu tramite deputati la Pest'a cu atatu mai vertosu. ca si deputatii ce s'au veritu (sic.) in diet'a trecuta au fostu tramisi numai la actulu incoronarei. — De ora-ce inse comitetulu districtualu este numai unu organu esecutivu, si dreptulu de alegere este alu particulariloru iudreptatii, era nu alu comitetului, asie comitetulu nu pote dispune si suprime unu dreptu care nu este alu seu.

Pentru ace'a d'insulu propune, ca comitetulu esprimendu-si desaprobarea si nemultiamirea cu legea de uniune, nationalitati si electorale, se se demita inse numai de sila le alegerea comisiunii centrali pentru alegeri, si se se lasa liberu alegatoriloru a dechiaru ei daca alegu seu ba.

Acest'a propunere, a alege a deca de sila, se accepta cu o forte slaba majoritate.

Unora d'in ungerasi nu li-a venit la socote-la nici acest'a, pentru ca ei ar' fi acceptatu ca romanii se dea ansa a totu-poterniciloru stapanitori a tramite unu comisariu regescu, care se arunce comitetulu districtuale in vantu si se-si compuna unulu asie dupa cum dorescu ei, in necurat'a inimei lor.

Astu-feliu s'a alesu comitetulu centrale d'in 24 membri, d'intre cari, D. Antoneli consecinte propuneri sale si-a datu dimisiunea. Acest'a se v. intruni la terminulu prefriptu si si-va face lucrurile sale. Singuratiu indreptatii si-voru alege speramu barbati probati ca aurulu prin focu si cu destula prudintia spre a nu ave lipsa de svaturile si ovaio-rie ale nimenui, — barbati totu odata cu destula tarla de inima, neaternare si desinteresare pentru a lucr

astu-feliu cum li impune si cum li spune inim'a loru romana.

Adi in 21 ian. s'a continuatu siediinta in care s'a alesu de v-notariu politicu juristulu Francu, era de rationistu la perceptoratu gremiale Nicolau Recianu.

Comitatulu Zarandu.

In 16 lunei curente ianuariu a sositu noulu comite aici in Baia-de-Crisiu. Inca inainte de venirea lui cu 6—7 zile si mai tardu capetasera mai multi scri-sori, care de la Aradu care de la Orade, care de la comitele insu-si seu de la secretariulu seu, ca primirea lui se fia caldurosa, cu pompe cu ovatiuni. Dar' primirea lui a fostu precum a meritatu-o. Nicio ovatiune, nici o manifestatiune de bucuria d'in partea romanilor. Nici unu romanu n'a esitu inaintea comitelui spre intimpinare. Pretutindene, de la intrarea lui in comitatu si pana la pretoriulu comitatului, a fostu primitu cu recel'a cuvenita; calea a fostu deschisa, nu i-a statu nime in cale, a potutu veni in buna pace. Prin acest'a reserva potemu dice maiestatica a romanilor, ei a doveditu catu fu de nedrepta acea dispusetiune a ministeriului prin care a destitutu pe romanulu Dumitru Jonescu d'in postulu de comite supremu si l'a inlocuitu nu cu altu romanu, ci cu magiarulu conte Alesandru Haller. Acest'a i s'a spusu de catra mai multi in facia, si insu-si a recunoscutu dicundu: ve dau totu dreptulu, amu primitu inse acestu postu, pentru ca io (Haller) ca magiaru se potu deminti tote acele faime infioratorie ce s'a latitu despre acestu comitatu. Precum s'a dechiaratu mai tardu, apoi elu ar' fi si facutu acest'a.

Se venimu la diu'a instalarei noului comite si se o descriemu catu se pote de obiectivu. Diu'a instalarei era defipta pe 19 ianuariu.

In acesta di' dupa sevirsirea santei liturgia in trei beserice, membrii comitetului fiindu adunati in sala pretoriului, s'a tramesu o deputatiune de patru membri ca se invite pe comitele in adunare. Candu a intratu acest'a in sala s'a auditu unele „eljen-uri, dar' nici unu „se traiesca“; romanii au paditu o tacere profunda, pe feciele toturoru se vedu o ingrigire mestecata cu dispacere. Se audi, ca comitele la deschiderea siediintei va vorbi si romanesc, dar' buzele lui nu s'a deschisu decat numai in limb'a magiara. Spunu ca nici nu scie romanesc. Dupa cuventulu de deschidere immediatu a depusu juramentulu. Se accepta, adeca comitele accepta ca se se radice cine-va pentru a-i rostii cuventulu de gratulare. Sala inse era muta, candu preotulu Ioane Giurca cere cuventulu. Acestu tineru preotu dupa cuventare bine tiesuta si forte logicu motivata, nu de gratulare, ci de a face o propunere la actulu numirei contelui Haller de comite supremu alu acestui comitatu, pune pe mesa unu proiectu de conclusu si se roga pentru primirea lui.

Proiectulu de conclusu a dlui Giurca suna asiã: „Pe candu comitetulu comitatului si-esprime stim'a facia cu person'a nou numitului comite supremu c. Ales. Haller; pe atunci si-esprime resintiulu, ca cu acestu privilegiu nu s'a observatu art. 44. §. 27 d'in legea de la an. 1868, care asecurza luarea in consideratiune a nationalitatiloru, la numirea de comiti supremi; si in privintia ast'a decide a se face representatiune la ministeriu, pentru compunerea carei se esmite o comisiune, care va ave a subterne la cea mai deaprobe adunare de comitetu operatulu spre aprobare, si in care ministeriulu se fia rugatu, ca pe viitoriu la implinirea posturiloru de comiti supremi luandu in bagare de sema legea memorata, se binevoiesca a face se incete ingrigirile tot-de-auna sincere patriotice si nationali ale acestui comitatu.“

Se scotemu cate-va motive d'in cuventarea dlui Giurca. Dumniului dice ca: acestu comitatu prin factorii sei naturali era a-siediati in starea lui normale, in care justifiã si administratiunea publica era in sonantia cu legile tiei; ca factori naturali pentru acestu comitatu dupa impregiarile de aici, si chiar' dupa starea inaintata a civilizatiunii, numa acei-a se potu considera in prim'a linia, cari sunt de nationalitatea si legea romana, fiindu aceste in total'a preponderantia aici; ca nu se pote presupune, ca ministeriulu se nu fia aflatu in tota tier'a romanu destulu de calificati pentru demnitatea de comite su-

premu, prin urmare nu era de lipsa a tramite aici unu comite magiaru, daca nu cum-va a voitu a casiunã amaretiunea in locu de indestulirea locuitoriloru d'in acestu comitatu. Si altele.

Dupa aceea se scola dlu Iacobu Brendusianu si cu asemeni motive aperiandu si drepturile comitatului, si mai provocandu-se si la legea pentru nationalitati, face unu altu proiectu de conclusu, care asie urmeza: „Pana candu acestu comitetu este cu totu respectulu cuvenitu catra person'a Ilustratii sale dlui conte Alesandru Haller, si pana candu de o parte declara acestu comitetu, cumca, intre nici unu felu de impregiarari nu voiesce a si-uita de detorintie sale de supusu loialu, de alta parte intru implinirea detorintiei sale de a mantieni drepturile ce-i dau circumstarile de aici si i da constitutiunea tiei: crede acestu comitetu de a si-impleni chiamarca, candu cu acesta si-face substernerea catra intregulu inaltu ministeriu pentru rechiamarea dlui conte Alesandru Haller d'in demnitatea de comite supremu in comitatulu Zarandu, si inschimbarea lui cu unu barbatu de nationalitatea si religieuna romana.“

Mai adauge apoi dlu Brendusianu, ca acest'a se se comunice cu tote comitatele d'in tiera pentru partinire. Dlu Brendusianu si-apera propunerea cu mare tarla si cu rara logica.

Acã s'a inceputu apoi desbaterea asupra acestoru doua propuneri.

Pentru propunerea lui Giurca a vorbitu dnii Hodosiu, Francu, Siolutiu si altii; er' pentru propunerea lui Brendusianu a vorbitu dnii Borlea, Motiu, Secula si altii.

Desbaterea a decursu in modulu celu mai exactu parlamentar. Intr'adeveru ca ti-se radica anim'a vedindu pe acesti eminenti romani a vorbi in dulcea nostra limba cu atatu tactu si cu unu cumpetu ce le servece spre onore.

In urma s'a incheiatu desbaterea, si punendu-se la votu propunerile, s'a primitu cu majoritate de votu propunerea dlui Giurca. — Ce enunciandu-se de catra contele Haller, a trecut in conclusu alu comitetului; era in comisiune s'a alesu dnii Hodosiu, Bar-dosi si Baternai.

Se spune, ca totu lucrulu a fostu facutu cu se esa asie precum a esitu, altmintere nu se pote explica atat'a regularitate de parlamentarismu cu care a decursu desbaterea. Insi-si vre-o trei o patru magiari d'in comitatulu Bihariei, cari contele Haller i-a adusu cu sine, a remasu uimiti de purtarea cea solida a romaniloru, de limb'a frumoasa ce o vorbescu, si de atatu-a tactu si seriozitate. La ei, mi-dise unulu, si-dau in capete si nu pote fi o adunare de comitetu unde se nu se sfedesca ca....

Insemnamu, ca numa doi magiari au vorbitu in contr'a propuneriloru, afirmandu absurditatea, ca comitetulu n'are dreptu de a face representatiuni. In urma insi-si ei, si toti magiarii au votatu pentru propunerea lui Giurca. Asiã dar' si magiarii inca recunoscu, ca comitatulu are dreptu d'a ave unu comite de romanu in capu, si ca ministeriulu n'a purcesu legalmente numindu aici unu comite magiaru.

Nu potu se nu mai insemnu, ca unu magiaru cu numele Nagy László facendu in urma propunerea, ca se se faca o adresa de multiamita catra Maiestate si catra ministeriu pentru ca s'a numitu pentru acestu comitatu comite de ungeru, — contele Haller nu l'a lasatu se vorbesca ci l'a provocatu se-si retraga propunerea, ceea ce Nagy Latzi umilitu o si facu,

Dupa tote aceste dfou: onore voe Zarandaniloru, onore voe conducatoriloru de acolo, cari straluciti ca totu atate stele pe ceriulu romaniloru, si onore tie poporu blandu Zarandanu. Voi ca tot-de-un'a asiã si acum v'ati purtat cu multa barbatfa, cu multa inteceptiune si cu multu cumpetu. Nu v'ati lasatu se ve traga in curs'a, care pote ve era preparata. V'ati portatu asiã, de dlu conte Haller n'a avutu lipsa de catane, si i-ati facutu imposibila tendintia ce pote o aveã de a disolve comitetulu *); voi v'ati aperi drepturile vostre cu o rara abnegatiune. Mergeti tot-de-un'a pe calea intelegerei; intru care ati fostu tot-de-un'a de esemplu.

*) Amu auditu, ca Haller scia de propunerea lui Brendusianu, si ca s'a dechiaratu, ca daca s'ar' primi aceea, elu nu o va enuncia ci indata va disolve comitetulu, si urmarile nu si le-ar' fi atribuitu ste-si.

